

Nemožnost – jak jí dát „šanci“

V ročence Wissenschaftskollegu zu Berlin (2013), která právě došla, nadepsal Carl Gierstorfer svůj příspěvek (S.48-49) „Der Unmöglichkeit eine Chance geben“. (Jde vlastně o sekundární zprávu o práci jiného „College for Sciences-Fellow“, totiž Alipasha Vaziris.) Ve formulaci této – jak říkám: sekundární – zprávy je zřejmá jedna velká chyba (kterou ovšem trpí mnozí jiní vědci podobného zaměření). Uznáme-li tzv. „objektivní nahodilost“ (objektiver Zufall) jako skutečnou, neznamená to konec determinismu a kauzality, nýbrž vyžaduje to jen nové promýšlení toho, co vlastně kauzalitou myslíme, jak ji můžeme a jak naopak nemůžeme chápat. Následek nemůžeme chápat jako obsažený v příčině, ale jako setrvačnost něčeho v příčině udržovanou v rámci následku (vlastně tedy následkem), nebo jako výsledek reagování právě následku na něco jako na příčinu (obvykle jen jako na některou z možných příčin). Příčina je vždy pouhou možností; skutečností se stává, když je aktivně integrována do následku. Takže to není příčina, která vyvolává resp. způsobuje následek, ale naopak následek, který z možné příčiny udělá příčinu uskutečněnou. Takže by bylo možno říci, že následek dává příčině šanci, aby se uskutečnila (a to právě v následku). Potom však je nutno se tázat: co by mohlo znamenat, že onu šanci se uskutečnit (přesně: být uskutečněna) dáme nikoli možnosti, ale nemožnosti? Není tu zapotřebí pojmově upřesnit, co myslíme možností a co myslíme nemožností? Pokud je příčina pouze příčinou v možnosti, dáme jí šanci tím, že ji nějak převedeme do skutečnosti nějakým svým aktem, činem, nějakou akcí či aktivitou. Co by však mohlo znamenat, že dáme šanci nemožnosti? Jakým činem bychom to mohli učinit? Napadá mi jen jediné: každým uskutečněním nějaké možnosti se totiž otvírají nové možnosti, které by bez toho našeho prvního uskutečnění zůstávaly pouhými nemožnostmi. Takže dát šanci nemožnosti, aby se stala možností, znamená či předpokládá, že uskutečníme nějakou jinou možnost, jejímž uskutečněním se ona původní nemožnost stane opravdovou možností. Dát nemožnosti šanci, aby se stala možností, tím, že jinou možnost uskutečníme a tím otevřeme m.j. cestu oné nemožnosti k přechodu v možnost.

(Písek, 130719-3.)